

KÖZMŰVELŐDÉS

KIADJA AZ ERDELYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT. — MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári—, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre — — — — —	8 Kor.
Félévre — — — — —	4 „
Negyedévre — — — — —	2 „

Idealista miniszter.

Igen, ilyen is akad ebben az exlexes állapotban is. Ki ez? Ki más, mint Wlassics a kultuszminiszter. Róla csakugyan még az ellensége, még az obstrukciós ellenzék sem mondhatja el, hogy nem csüng egész erejével és lelkével a tárcája körébe eső dolgokon. Bánulatos, mi mindeure kiterjed a figyelme. Nagyon sok szépet és jót gondol, s e sok szépet és jót rövidesen meg is akarja valósítani, ha másként nem, hát rendeleti uton. Természetes dolog is ez, mert minden idealista ember azt hiszi, hogy a jó dolgokban mindenki egyetért vele, következésképp szándékait elő is mozdítják.

Wlassics legújabbán az alkoholizmusnak izent hadat. Rendeletet adott ki, melynek értelmében minden rendű és rangú iskolában módot és alkalmat kell találni arra, hogy az ifjúság ideje korán figyelmeztetve legyen az alkohol élvezetének rendkívül káros voltára.

Helyes. Korábban kellett volna. A jó szándék azonban sohasem késő. Minő haszna

lesz a jövőben, különösen erkölcsi szempontból, a rendelet végrehajtásának, azt e helyen felesleges bővebben fejtegetni. És mi nem is akarunk e kézen fekvő hasznos következményekre rámutatni, hanem inkább egy pár olyan körülményt akarunk felemlíteni, a melyek eleve is kizárják a rendeletnek igazán tényleges eredményét.

A kultuszminiszter a maga idealizmusában nem vetett számot azzal, hogy ő a maga rendeletével voltaképpen feanálló törvénynek izen hadat. Belevágott egyik kollegájának a rezortjába.

Elfelejtette az idealista miniszter, hogy az alkoholizmusnak voltaképpen maga az állam a legnagyobb és leghatalmasabb terjesztője.

Az 1888. XXXV. t. c. jut eszünkbe, mely az italmérést monopoliummá tette. Alapjában véve ennek a törvénynek a célzata is helyes volt. Csupán csak ott van a kardinális hiba, hogy megalkotásánál inkább voltak tekintettel a kögazdasági, főleg a pénzügyi szempontokra mint az erkölcsökre.

Ez nem szóbeszéd, ez igazság.

Manapság az állam a legfőbb kocsnáros. Ő ad jogot új kocsmák megnyitására, s ő engedi meg a meglévők fenntartását.

Minthogy azonban az állam folyton-folyvást pénzszükségben és pénzzavarban szenved, mint akárcsak a legrosszabbul számító szatócs, világos, hogy jövedelmi forrásainak jövedelmezővé tételére mindent elkövet.

Ez a nyomoruságos szükséglet, mely államnál és kis embernél egyaránt parancsol, kényszeríti reá az államot is, hogy megváltott jogát a maga hasznára a legzésebb alapon kihasználja. A saját érdeke, tisztán pénzügyi szempontból, azt kívánja tehát, hogy a szeszes italok, minél nagyobb mértékben fogyaszthatódnak. Ez okból van az a páratlan szép eset Magyarországon, hogy községet nem egyet, de százakat találunk, melyekben iskolának híre-hamva sincs, de kocsmá nem egy, hanem kettő is akad a legnagyobb városokban, a legkisebb faluban is.

Egészen természetes dolog ez, feltétlen következménye annak a kalmár szellemnek,

T Á R C A.

Adoro Te . . .

A porba om'om, Jézusom, előtted,
Én bűnös ember, Isteneim előtt
S feltárom itt sajnó szívem keservét,
— Te nem veted meg a bűs szenvedőt.

Itt vagy, hiszem, bár elmém fel nem fogja
E nagy csodát, e mély alázatot — — —
Elrejtve el, a ki e mindenségnek,
Minden paráynak létezését adott.

Őrök csoda! — — — hatalmas Istenséged
Megsemmisülve itt e szűz alatt, — — —
Ily szeretet minden szerelem lángját,
Ily bölcsesség lángelmét meghalad!

Lehetőbb volna más, hatalmasabb is,
Király, ki ékes csillagon trónol,
Ki koronát, fénylőt alkot magának
A föld legdrágább csillagásiból.

Lakhattál volna fényes épületben,
A hajnal barsony szárnyai között,
Milyent alkotni nem tud földi elme,
De na; y Szíved a szívünkhez kötött.

Lakhattál volna a gyűlölet körében,
S azok imádtak volna azünetlen,
De elhagyád a mennyből csillogását
És bűnösök között vagy most jelen.

S nem is beszélsz dörgő villámaiddal,
Igalmasan, szelíden szólsz nekem.
Azért légy áldott szávszor-szávezerszer
Ur Jézusom! reményem, mindenem!

Faustinus.

Valami a boszorkányperekről.

Manapság már nem hiszünk bennük s ha igen is, csak amolyan mosolygós arcú bogárszemű „szegedi boszorkányokban.“ Pedig nem is olyan túlságos régen nem így volt ez s jaj volt annak, a ki csak egy kicsit is a boszorkánykodást megpróbálta. Masini, Sacro arsenale, ovvero Pratica dell' officio della Santa. Inquisicione nouvo corretto et ampliato Bologna 1665 munkájában megemlékszik a bűvészekről, boszorkányokról és varázsolókról s őket, mint az ördög cimboráit az inquisicio figyelmébe ajánlja. Különösen ezek azok: 1.) „Azok, a kik gyűrűkben, tükrökben, érmeiben, üvegeskésekben s más ily eszközökben ördögöket tartanak beszorítva.“ 2.) „Azok, a kik az ördögnyámba, vagy mint mondani szokás boszorkánytáncba mennek.“ — „Azok,

kik okos, vagy oktalan állatokat elbűvölnek.“ „Azok, kik babot szórnak, karjukat arasszal mérik, a kezeket vizsgálják vagy vizsgáltatják, hogy azokból a jövőt, vagy múltat megtudhassák s más efféle babonáságokat cselekesznek.“ „Kik lélekidéző iratokat tartanak, varázsolnak és a csillagjósoláshoz folyamodnak oly dolgokban, melyek az ember szabad akaratától függenek.“ Hosszas volna mindazon dolgokat felemlítenem, a miket a jó bácsi előad, de az is tény, hogy ezen felhozottak valamelyike már elég ok volt arra, hogy a boszorkánypere trügyet szolgáltatasson. Ha egyszer valakit vád alá fogtak, az bajosan menekült, mert vallomást csait ki belőle a kiapad. A babonás bíró dicsőségnek tartotta az ilyen eseteket, az eljárást pedig törvények szabályozták, a melyeket ki is nyomattak s nem volt törvénykönyv, a melyben a boszorkányok ellen paragrafusok ne lettek volna.

Az inquisiciók ugy jártak el, mint akármely törvényszék vagy bíróság. A boszorkányokat rendszeren háttal vezették be a szobába, hogy a bírák előbb lássák őt s ha a kén szagát nem szenvedhette, az már az ördögösség jele volt. A többi elvégezte a hóhér és a kiapad. A törvényes eljárás alapjául azonban nemcsak ezen kieroszakolt vallomás, hanem legtöbbször a

mely az italmérsi jövedékről szóló törvényt a maga tág lelkiismeretével megalkotta. A patika megnyitása és száma a lakosság számához van arányítva. A kocsmá a legszabadabb ipar. A kismértékben való elárúsítások számát a törvény egyáltalában nem korlátozhatja, a kimérések engedélyének a számát pedig oly mesteri rugékonysággal írja körül, melynek értelmében az illetékes hatóság pillanatnyi hangulata szerint cselekedhetik. A törvény kimondja, hogy a kimérsi engedélyek száma az állandó és hullámzó lakosság szükségletére, a közlekedésre, a forgalmi, társadalmi és gazdasági viszonyokra való tekintettel állapítandó meg. Hát mi ez? Egy gummi elasztikum, a mely tetszés, hangulat és sok egyéb dolgok közrehatása szerint nyújtható. A tények legalább ezt bizonyítják. Sem falvakban, sem városokban nem lehet kimutatni valamelyes alapvetel, mely a korsmanytás jogát szabályozná. Minden utca sarkon lehet látni kocsmacégerét. A míg pedig ez így van: addig a kultuszminiszter nemes célzata olyan marad, mint az illatszer, mely gyönyörködtet, de hasznót nem hajt. Az a baj nálunk, hogy mindig elméletekkel dolgozunk s így mindig csak fél munkát végzünk. A gyakorlat, az élet tolyton-folyvást megcáfol. Ha tehát azt akarja a kultuszminiszter, hogy az alkoholizmus elleni harcnak eredménye is legyen, hasson oda illetékes helyen, hogy a kormának száma apadjon és igazi gyakorlatias törvények lépjenek életbe az italmérsére vonatkozólag. Mind addig az elmélet csak elmélet marad gyakorlati eredmény nélkül.

A szocialis kérdéshez.* Alig van kérdés, mely fölött nagyobb eszmecsere volna, mint a jelzett fölött. Olvasatam erről sokat, hallottam nagyszertű fejtegetéseket, sőt lapunk is hozott a multkor az ügyet közelebről érdeklő eszmecsere-t.

*) Megjegyzés nélkül közöljük e hozzászólást, mert a végén úgy is összefoglaljuk e fejtegetéseket.

népsöpredékből valakinek a fejlejtentése is szolgálhatott. „Hogyan fedeződik fel a boszorkányok?” kérdi Rategno. — „Vagy gyanúból, vagy társai vallomása nyomán, kik őket maguk között a játéknál fölismerik. Felismerhetők továbbá arról is, ha az Oltáriszentség iránt megvetéssel viseltetnek, a kereszt láttára ábrázatjukat eltorzítják. Mattio Berlica beszéli egy földmivelőről, hogy ez a boszorkányokat felismerendő annyi fonalszálat tett egy zsákba, a mennyi nő volt a falujában, s bizonyos szavak mondása közben a zsákok jól elverte, azután názzal hátra jart s ha valamelyik nőt szomorú állapotban találta, azt mint bűnöst fejlejtentette s bűnét kénytelen volt bevallani a kinpadoon.”

„Megvan írva (mondja tovább Rategno), hogy két csekély ismertető jel elegendő arra, hogy valaki kinpadra vonassék. Az pedig a bíró önkényétől függ, hogy minő ismertető jel elegendő arra, hogy valaki a kinpadra vonassék. A bíró belátása szerint határozza meg a kínzás tartamát és minőségét.” Ügyvédről szó sem eshetik, mert eltekintve attól, hogy nem akadt volna ügyvéd, a ki az ilyen vádlottat védelmezze, magát a bünténytis kivételnek tartották.

Európ törvényesen ontotta a vért s e kiöntött vért épen olyan dicsőségesnek tartották az intézők, mint a harci dicsőséget. Különösen

De ez időszerint mindezek nálunk nem alkalmazhatók, nem válnak be, mert koraiak. És pedig azért nem, mert népünknek ez irányban nincsen érzéke, vagy ha van is, fejletlen az. Ezen azonban nincsen mit caodálkozni. Ennek oka van, még pedig nagy oka. A fejletlenség és érzéketlenség szülőke: apáink és a magunk gondallansága és nem törődőmsége.

Népünkben még nem ébresztették fel a kath. öntudatot. Az öntudat hiánya a baj, a liha! Alszik ez a kath. szívekben, vagy talán ki is halt már.

Öntudatra kell ébreszteni a kath. társadalmat, öntudatra az áldott jó népet Csikban ép úgy, mint a többi vármegyékben, és akkor kezdjük szocialis kérdéseket a néppel fejtegetni. Nincsen uraim kath. öntudat sehol, a kath. vidéken ép úgy, mint a pars infideliumban.

Tapasztalásból beszélek, mert megfordultam a jelzett helyeken. Külömben saját hitközségem is élőpéllda.

Nem hiszem, hogy létezett volna hitközség, melyre a szószertűi értelemben vett „elhanyagolt” „elzöllött” cím jobban talált volna, mint a mostani plebániára. Hiába próbálkoztam valamit elérni, kudarcot vallottam mindennel, pedig volt akaratom, kitarítás működni, tenni. Elkecsereidésemben véletlenül kezemb akadt a kiftűnően szerkesztett: „Katholische Seelsorger.” Ebből olvastam: „Barátom, van-e kath. öntudat híveidben? ha igen, csak dolgozzál, ha nincsen ébreszd föl, és akkor neheztsem valamire, küllömben nem.” Heyles, megkezdtem, a mint itt a szerző mondta „oly öntudatra ébreszteni, hogy mindenki ismerje fel a katolikust.”

És a munka, fáradság bevált! Egy pár esztendő fáradságának gyümölcsét most kezdem élvezni. A legintelligensebb hívőtől kezdve az utolsó kézművesig mindenki büszke katolicitására, nyíltan bevallja azt, és ha kath. ügyről szó van, ott van a méltóságos urtól kezdve az utolsó köszörlőig mindenki, hogy kivegye részét . . . egy asztalnál ül méltóságos, nagyságos, tekintetes . . . sőt a szolgabíró úr is, megférnek, mert katolikuskok. És vajjon, mióta van ez? Mióta tölébredt a kath. öntudat. Ez öntudat tölébresztésének köszönöm, hogy a felekezetenküli kaszinóban, a családban kath. szellem uralkodik, pedig alig vagyunk 1300-an. Nehéz — jajj de nehéz harc volt ám ezt elérni! De mire volt a szószék, a hívek közti forgolóda, a társas összejövetel, az évenkénti hitközségi közgyűlés,

Németországban szedte a baboná az áldozatait és ezerek, meg ezerek lettek a tudatlanság martírjaivá. Lassunk egy nebény adatot. I. Miksa támogatása mellett csupán a konstanci megyéből 408-at végeztek ki. A trieri választó fejedelemségben 6500-at, Flandriában, Genfben 7—8 százat. Spanyol- és Franciaország sem volt kivétel s Pierre Crespet szerint csupán I. Ferenc idejében 100 ezernél több volt a boszorkány Franciaországban. Nicolas Rémy híres jogtudós dicekedve vallotta be, hogy 15 év alatt 9 százat végeztetett ki.

Laboud tartományban IV. Henrik 6 százánál többet. Sziléziában, Würzburgban pedig 1651 táján 350-et s ez utóbbi helyen 14 lelkészt és 5 kanonokot is. Anglia és Skotia sem képezett kivételt s VI. Jakab különös élvezetet is talált a boszorkányperekben. Essex és Suffolok grófságok törvényeszékei elég hamarosan több mint kétszáz boszorkányt ítéltek halálra. A hosszú parlament alatt 3 ezernél több szenvedett halált. Lindenben Hauber Bibliotheca című munkája szerint 600 lakó közül 30-an égetettek meg s Würzburgnak egy legszebb lánya és egy tanácsosa. És még igen sokan ettek a babonának a tudatlanságnak áldozataivá egész Európában, sőt Amerikában is. Glornsbán meg 1786-ban is megégettek egyet, Magyarországon

iskola, iskola ünnepe, kath. estélyek rendezése? A kath. öntudat nevelésére. Persze, hogy arculütéseket, meghurcoltatásokat is kellett törni, de most . . . már nem kell?!

Ha meg van a necessarium quid, az öntudat, akkor kezdetünk szocialis egyesületeket alakítani, mindaddig csak maradjunk meg a vallásos egyesületekkel, melyek az öntudat tölébresztésében nagyszertű szolgálatot tesznek, különösen oly helyeken, hol a katolikus öntudatról fogalmuk sincsen.

Ha meg van tehát az öntudat, akkor kérjünk a már alapított egyletek részére központon, de addig nem.

Vagy talán volt-e fogantatja az országos kath. szövetség által létesített esperesi kerület képviselőségének Erdélyben? Hisz ugyan ezt előzta a jelzett szövetség, mit szocialista ürpengetett. Mit ért el a szövetség nálunk? Semmit! És nem is fog elérni, míg nem készíjtjük elő a talajt, a kath. öntudatot a hívekben; magunkban pedig jóakaratomat és lelkesedést az ily kérdések iránt. Aztán még egyet kell hogy lelküzdjünk magunkban, mely a leghátrányosabb: az invidiát és ennek rokonságát.

Ez bennünk a töhiba. Tehát először föl az öntudat tölébresztésére, és aztán le az invidiával és annak rokonságával.

Cuculista.

A pápai prelátusok kiváltságairól.

— rst. — Aki olvassa ezt a címet, ne gondolja, hogy én most erről a tárgyról kimerítő jogtörténeti tanulmányt írtam, mivelhogy ez oly nagy terjedelmű munka volna, hogy azt e a lap nem vehetné föl. Mint jó minap, mikor a pápai kamarások kiváltságairól írtam egyet-mást, ami inkább a külsőségekre vonatkozik s talán épen ezért inkább érdeklő a közvéleményt: szintazonképen most is ilyenforma irányban mozog majd az írásom: azzal a külsőséggel mégis, hogy most nemcsak a külsőségek, hanem a tárgyalás alá vett egyházi méltóság jogi tartalmának belső értékét és jogtörténeti fejlődését illetőleg is fogok némely általánosab érdeklő följegyzéssel szolgálai.

A prelátus fogalmát kifejező jó magyar szavunk eddig még nincsen. Ujabbban a főpap vagy a perjel szóval kezdik őket nevezni; csak hogy lehet valaki prelátus anélkül, hogy misés pap vagy akárcsak alszerpap is volna s így ha még

pedig még 1729-ben is 13-at égettek meg Szigeden. A Cautio Criminalis című munka ugyan erősen töprekettette a boszorkánypereket a XVII-ik század második felében, de csak akkor támad fel ellenük az egész Európa, a mikor 1749-ben Maria Renatát, mint boszorkányt máglyára ítélték Würzburgban.

Eunyi per és áldozat tudatában megrémül az ember lelke s kérdi, hogy hazugság volt-e mindez vagy örjögés, vagy a vénasszonyjirtó törvényesékek találmánya? Senki sem irigyleheti tehát a mult boldog mosolygó népeit, mert keserűvé tette falutukat a boszorkányoktól való félelem s ha ez nem, akkor a kibulló köny az áldozatul vett rokonért, gyermekért vagy szülőért. Eretnek, boszorkányt egyaránt sújtott az inquisició keze s a protestánsok ép úgy kivették a részüket, mint mások. S ha elgondoljuk, hogy az ivadékok is megszenvedtek e miatt, mert hiszen boszorkányok a gyermekei nem örökölhettek, igazán utálatlalt is telnek el az ember szíve a mult iránt, ha ezt nem a kor betegségekének tartaná, mit törvény szentesített s mi közös volt. Babonás volt egyaránt út és paraszt, de ez a kornak jellemző sajátága. S hogy a boszorkánykérdés mennyire fontos volt, mutatja az a roppant sok munka, melyet pro és contra megírtak.

B. J.

csak nem is pap, hogy lehessen főpap? Másfelől a perjel szóval a benecék és a velük rokon szerzetek kolostorainak prior néven ismert előjáróit szokás jelölni. Valameddig tehát a *telefon* fogalmára nem találunk helyes magyar szót és használjuk a közkeletű klasszikus nevét: azonképen megmaradhatunk bátran a latinus *prelatus* szó mellett is, mert ezalatt legalább azt értjük, amit érteni kell és érteni akarunk: míg a *főpap* szó alatt Annas és Kaitástól kezdve a legkisebb moszkovita archimandritáig vallaskülönbség nélkül mindenkit lehet érteni. Márpedig nekünk most csak a prelátusokunk, mégpedig a pápai prelátusokkal lézen dolgunk. Altalánosságban ugyanis prelátusnak neveznek az Egyházban minden olyan elljárót avagy egyházi méltóságot, aki kormányzói külső joghatóságot gyakorol papok, szerzetesek, azonkívül esetleg még a hívek fölött is. Ily értelemben a prelátusok a püspökök, szerzetes apátok és prépostok, a rendtartományi vagy egyetemes rendfőnökök. Pápai prelátusok voltak azok a Rómában vagy azonkívül élő egyházi méltóságok, akik a Pápa rendelkezéséből vagy megbatalmazásából, az ő legfőbb egyházkormányzói ténykedésében segítőknek, részt vesznek, avagy az ő rendelkezéséből végrehajtásában tényezők. Ez értelemben prelátusok az egyes bíborosok, a pápai protonotáriusok, a pápai házi prelátusok. A protonotáriusi intézmény régibb, mert már Szent Kelemen pápa idejéből (Kr. u. 93.) való, ki Róma városát hét részre osztotta föl, hét apostoli jegyzőt bízván meg azzal, hogy a szent vértanúk neveit, szenvedéseit, haláluk körülményeit jegyezzék fel hiteselek és őrizték meg. Ezt a Liber Pontificalis I. Kelemen pápa életírásában világosan felelmei. A pápai jegyzőknek ez intézménye azóta mindig fennállt; fontoságban és méltóságban egyre gyarapodott. Ezek a protonotáriusok voltak a pápák segítő tisztviselői az egyetemes egyház központi kormányzásában, az egyetemes zsinatok előkészítésében és rendezésében, utóbb pedig a pápai államterület kislakulása után, Róma városának és a pápai államterületnek polgári kormányzásában; mivel pedig ez az utóbbi foglalkozási kör annyira kibővült az idők folyamán, hogy a protonotáriusok jóformán egészen a pápai államnak erre a polgári kormányzására alkalmazták, hogy így mondjam: valóságos pápi főispánok és minisztertelékek lettek: azért a pápák, hogy az egyetemes egyház ügyeinek központi igazgatására, a különböző államokkal és fejedelmekkel való tárgyalások eszközésére alkalmas és képzett egyházi férfiakat neveljenek, Rómában egy külön főiskolát alapítottak, amely saját külön oktatási és képzési rend szerint már magasabb egyházi renden levő férfiakat a pápai diplomácia és a központi egyházi kormányzásban való szolgálatra képezte. Ezek aztán képzetségük, hivataluk fontossága, a pápai udvarban elfoglalt állásuk kiváltsága, a fejedelmek és külállamokkal való érintkezésben megkívánható előkelő fellépés stb. okából egészen különleges kiváltságokat, címet és rangot nyertek.

Idő folytán odá fejlődött a dolog, hogy a pápai udvar azon egyházi főhivatalnokai, akik nem voltak bíborosok és az egyetemes egyházat érintő középponti kormányzásban vagy diplomáciai szolgálatban vettek részt: pápai prelátusoknak neveztettek és testileg ezek képezték a pápai kúriát; azok pedig, akik a pápai államkerület igazgatását intézték, az apostoli vagy a pápai protonotáriusok voltak és testileg az a pápai aulát képezték. Ez általánosságban így volt 1870 évig, amidőn megszűnően a pápai állam, a protonotáriusok is visszatértek ősrégi szerepükhöz: az egyházi középponti kormányzásból: és most így áll a dolog, hogy a két méltóság jóformán cimben is egyesül, minthogy újabbán azt látjuk, hogy XIII. Leó

pápa prelátussá és protonotáriussá szokta kinevezni azokat, akiket kitüntetésre terjesztettek föl. Mivel minden időben sok kiváltságuk volt, nem csoda, ha sokan törekedtek arra, hogy ha nem is a valóságban mint pápai hivatalnokok, de legalább cím és rang avagy jelleg szerint a pápai udvari méltóságok egyikét vagy másikát és a vele járó előkelő rangot és ruházódási kiváltságokat elnyerhessék. Ezek mindig ostromolták a pápai kúriát, különösen a vagyonsosabb főrangú papok, akiknek a dolog természeténél fogva nem volt másban hiányosságuk, csak a fényes főpapi ruhákban és ékszerekben. — De maguk a fejedelmek és a püspökök is, ha valamely tudós és érdemes egyházi férfit ki akartak tüntetni, a pápai protonotárius vagy házi prelátus méltóságára kérték kineveztetését. Régebben inkább az egyházmegyei központi kormányzás, a felsőbb oktatás és az irodalom művelése körül szerzett érdemek jutalmazásául neveztek ki egyes Rómán kívül élő egyházi férfiakat prelátusokká vagy protonotáriusokká a pápák; ugyan nagy sor volt, hogy *Peyremale* néhai *lourdes-i* plébánost IX. Pius pápa kinevezte protonotáriussá! Most azonban bőkezűbb a pápai udvar; hiszen azt látjuk, hogy egész testületük örök időkre is megkapják egyszerre mindkét méltóságot. Így p. o. az esztergomi főkaplán.

Ezek után lássuk, mik a pápai prelátusok és protonotáriusok majdnem mindenben azonos kiváltságai, a rang, a ruhaválaszték és hasonló természetű dolgokat illetően. Jogforrásul szolgálunk itt VII. Pius pápának 1818. Dec. 15-én kelt *Cum innumeris* . . . kezdetű bullája XVI. Gergely pápának 1838. febr. 9-én kelt *Neminem certe latet* . . . ke detű és IX. Pius pápának 1853. február 9-én kelt *Quoniam peculiaris* kezdetű apostoli konstitúciója, melyek e mai napig érvényben vannak. Ezenkívül részben a *Ceremoniale Episcoporum* is. Megjegyzem, hogy minden egyes állításom adatszéri és semmit le nem írtam, amiről meg nem győződtem; a forrásokra való folytonos hivatkozás azonban nekem igen sok és merőben fölösleges munkát adna, mivel az csak amolyan akadémikus parádé, amelyet úgysem olvas el senki; ezért hát azt a következőkben elmulasztom.

1) A prelátusok és protonotáriusok jogi állását illetően így mondva: *sunt familiares Summi Pontificis, ac prelati domestici, ita tamen, ut jurisdictioni subiectantur Ordinariarum*. Ők tehát valóságos pápai udvari méltóságviselők, akár teljesítenek Rómában tényleges szolgálatot, akár egyházmegyéikben tartózkodjanak. *Cimzetes* prelátusok és protonotáriusok nincsenek: ezt az intézményt még VII. Pius szüntette be 1818. évi hivatali apostoli irattal. Jogaikkal és kiváltságaikkal bárhol élhetnek, jöllehet az illetékes püspök joghatósága és megéjük köteleke alól még akkor sincsenek kivéve, ha tényleg Rómában a kuria hivatalaiban vagy a pápai udvartartásba. valóságos szolgálatot teljesítenek. Címük: *Illustrissimus*, a mi a magyar *Méltóságos* címnek felel meg.

2) Ruhájuk az u. n. *habitus praelatus*, amely *violaszínű* gallér, talár, öv, palást és ugyancsak violaszínű keztyű és harisnyából áll. Ezt állandóan és bárhol, bármely egyházi méltóság előtt használhatják, kivéve az Advent és a Hetvenedvasárnaptól busvétig terjedő időt, a melyben a vasár- és ünnepnapokat kivéve, fekete ruházatot viselnek violaszínű övvel és sujjással, mely utóbbit az egész év minden pénteki és máa szigorú böjti napján, a vigiliákon és gyászmiséknél is kötelesek használni. Ezerint a violaszínű talár használatát illetően nem vonatkoznak rájuk azon korlátozások, melyek a kamarásoknak csak a tényleges pápai udvari szolgálat és az isteni tiszteleti cselekvények tartására engedik meg a violaszínű öv használatát. Ezen kiváltságuk azzal bővül, hogy

hern.óines palástot, karinget, és az u. n. mantillát is joguk van viselni. (Utuntur Cappa, Rochetto, mantelletta et in equitationibus Pontificalibus Mantellone.) Ezekről egyenként szólunk. A *Cappa* az az ismeretes uszályos palást, amelyet a püspökök használnak és a melynek télen bernelin, nyáron bíborvörös seiyem gallérja van. A prelátusokat kétségtelenül megilleti, mert a püspökök is tulajdonképen azon a jogcímre használják, hogy hivataluk természetéből kifolyólag pápai dignitáriusok. Van mégis a *Cappa* viselésében a püspökök és a prelátusok között valamely különbség: t. i. hogy a bíborosok és püspökök *Cappájuk* hosszú uszálylyal bír, úgy, hogy azt egy külön komoranyik hordozza utánuk; a prelátusok *Cappájuk* pedig rövid uszálylyal bír, úgy, hogy azt az illető főúr a bal alsó karjára kapcsolva saját maga hordozza. A *Ceremoniale Epporum* arra is utasítja őket, hogy ahol az illető egyháznak az a szokása, ott a káptalani székben ne ülték fel. Nálunk azonban Esztergom, Váradi, Vác stb. helyeken, ahol kidukál az a *Cappa*, mindenki, amikor csak teheti, fölveszi, így állván pedig a dolog, ugyan nehezen tudnám megérteni, hogy p. o. Fehérvárt miért ne lehetne fölvenni? Külön említé föl a jogforrás a *Rochettum* kiváltságát: sőt a kinevezési Brévében is szóról-szóra benne van; *ut in Romana etiam Curia lineum amiculum, manca-tum, vulgo Rochettum gestare valeat*. Ennek az a magyarázata, hogy római szokás szerint, a pápai udvarnál tartatni szokott egyházi ünnepeleknél rochettiut csak a nagyobb dignitáriusok viselhetnek; a kisebbrangúak u. n. *Cottát* viselnek, a mely a rochettiutól abban különbözik, hogy ujjai nincsenek: amolyan csipkés, fodros, cifrán vasalt vázongalér: itt ott már nálunk is elbarapódzott: a Muskácsy temetésén legalább abban díszeltekdedek a segédkező kispapok, mert szépnek ugyan egy cseppet sem szép. Egyébiránt, hogy a *rochettiut* a pápai udvarnál mekkora kiváltság, abból is megítélhető, hogy ha p. o. valaki Rómában tartózkodik, akkor, amikor püspököknek prekonizálják, magán kihallgatásra kell mennie ő Szentegéhez, külön csak azért, hogy a Pápa maga ültse föl reá a rochettiutot.

A *mantelletta* az az újatlan kabátforma violaszínű selyem öltöny, amelyet rendszeren szoktak a püspökök is használni, a mikor templomba mennek vagy istentiszteleti cselekvényeknél jelen vannak. Ez nem liturgikus ruha (sacrum paramentum), hanem főpapi díszviselés. A bíborosoké bíborszínű, a püspököké és a világi papágból kinevezett összes prelátusoké violaszínű, a szerzetes prelátusoké pedig olyan színű, aminő az illető szerzetnek a színe. Innen van, hogy a pannonhalmi főapát fekete mantellettát visel, a jászai prelátus fehérét: sőt ez utóbbi, amint néhai Benedek Ferenc prépostjuk eredeti arcképén láttam, a mantelletta fölött még *mozsettát* is visel, amiből csakugyan nehéz tudni, honnan szerezhetette a kiváltságot, mert *mozsettát* viselni a mantelletta fölött a *Cer. Epp.* szerint oly szoros személyi kiváltsága a *megyés püspököknek*, hogy ezzel meg a megyéje területén kívül is bárhol élhet. — A káptalani székben, veseröyéken, körmenetekben stb. a mantellettát a karing fölött kell viselni: templomon kívül, p. o. káptalani bleéken vagy más dísz-összejűveleteken, avagy reprezentációknál karing nélkül, a violaszínű talár fölött. Így viselik mindenütt, mert így van előírva, bár nálunk Magyarországon ritkán látni, aminek az az oka, hogy itt csak a legújabb időben vették szokásba a püspökök, hogy egyes kiválóbb papjaikat római dignitáriusokká különösen pedig prelátusokká vagy protonotáriusokká neveztessék ki.* Volt is abban

* Nem volt az olyan ritka még egyházmegyéinkben sem, mint ahogy a t. szerző állítja. Katali János és Szeredai Antal negyprépostok egyuttal protonotáriusok is voltak. Szerk.

Jöföle magyar táblabíró okosság, hogy régen nem tették.

Ha ugyanis egy római prelátus rangszert felöltözik, ugyan miben különbözik a püspöktől? Abban, hogy a fején nem visel violavörös kis kerek sapkát, mint a püspök. Csak hogy a püspököknek ezt a legföltűnőbb ismertető jelét is kikezdte a kiváltság-járvány; mert régebben a montekaszinói bencés főpát, újabban a paunouhalmi főpát is örökös kiváltsággal megnyerte ezt a violaszínű *zucchetto*-t vagy a mint mi magyarok mondjuk: a *capuciumot*. — Hogy tehát mégis csak feltűnő legyen a püspöki díszviselet és viola-selyem öltönyben, cappa, mantillella és hasonló prelátusi díszruhában csak a püspököt lássa a magyar, nálunk régebben nem volt szokás római dignitáriusokat kreálni; s ha itt-ott megtörtént is, a legtrikább esetek közé tartozott, sőt, ha már épen muszáj volt, a prelátus *ür méltóságos* titulását csak elszenevedték valahogy, de ha prelátusi ruhát is akart viselni, azt egyszerűen leparancsolták róla, mint ahogy néhai való jó Kovács Miklós megeselekedte Kovács Antal brassói apáttal szemben. Azt tartották: sehol a világon nincs annyi apáti és préposti cím, mint Magyarországon. Ezeknek az apátokéok stb. a főpapi jelvények, a süveg, bot, kereszt, gyűrű stb. használatát, bár elvben nem kell, de mégis meg muszáj engedni a királyra való tekintetből, mert ő nevezi ki őket. Már most ennyi intulási aranykeresztes *ür* mellett miye marad a püspökök, miről ismerjük fel őt, pláne mikor egy-egy apátkánon *ür*, ha a nyakláncos kereszt mellé meg a káptalani rendszalagos keresztjét is fölteszi, sokkal többet mutat, mint a püspök, akinek csupán láncos keresztje van! Hát azért a Cappa, a mantillella, a violaszínű díszruha csak maradjon a püspöké. Kétségtelen hogy ebben van valami: és amely püspök, magának akarván rezerválni ezeket a díszjelvényeket, úgy járt el, hogy prelátusi kitüntetésre a megyebeli papjai közül senkit sem terjesztett föl: az logikusan járt el. De már az, hogy kinevezettek egyeseket prelátusokká, azután lehúzták róluk a hermelines sűbát, nemcsak logikában, hanem az illető mélyen sértő és méltánytalan, általános szempontból pedig egyenesen jogtalan eljárás volt. Mert hát efféle kitüntetés az apostoli szentszék csak a püspök kérésére adományozott; ha tudta az a püspök miféle kiváltságokkal jár az efféle rang, és mégsem akarta, hogy a kit ő kitüntetésére ajánlott, élhessen is a kiváltságaival: akkor ugyan miféle logika avagy osztó igazság vezette őt a cselekvésében. Itt Magyarországon minden címzetes apátnak és prépostnak megengedik a díszjelvények használatát, a királyi adományozásra való tekintetből, holott a királyi adományozás pusztán az illető apátság, vagy prépostság címére vonatkozik és a kinevezett egyházi férfit kánonilag, mint főkegyúr *benutaltja* (prezentálja) az illető püspökök, hogy őt az adományozott címre iktassa be, (investálja). A főpapi jelvények adományozásáról azonban az efféle oklevélben egy szó sincs, amint hogy nem is lehet, mert az már *ius in sacris* és mint ilyen kizárólagos joga a püspöknek. Azért a püspökök a mitra és a többi főpapi jelvények viseléséhez való jogot mindig külön adományjelvényben adják meg a királytól kinevezett és címekre, illetékes püspökök által előbb kánonilag már beiktatott apátok vagy prépostoknak. — No de mindig megadják és ugyan nagy okának kellene annak lennie, ha valakitől megtagadnák. — Van azonban az anyaszentegyházban a Pápa is akkora tényező, mint a magyar apostoli király. Ha tehát most már a Pápa a püspök előterjesztésére, valakinek prelátusi méltóságot adományoz, és ezzel az összes főpapi

jelvények használatát is adományozza, pusztán azzal a megjegyzéssel, hogy a megyés püspök beleegyezését is kérni kell: szeretném megtudni miféle logikával lehetne megtagadni ezt épen a prelátusoktól, ha ott nálunk minden címzetes apátnak időkül, ámbár könnyű volna kimutatni, hogy valamikor régen a tatárjárás, töröküldés és a reformáció előtt amikor még ezek az apátok valóságos apátok voltak és a maguk kolostoraiban uralkodtak, egy tizedrésük sem volt süveges apát, hanem csak *abbas de bireta*. A jogforrás ugyanis a pápai dignitáriusokról azt mondja: *Extra urbem tu solemnibus poterint induere omnia Pontificalia, habitus tamen Ordinariorum consensu*. Ez hát elég világos. Más országokban, ahol nincsen annyi címzetes apát, és tehát annyi püspöksüveges *ür*, mint nálunk — az a szokás, hogy akiket a püspök a főpapi jelvények használatára föl akar jogosítani: azt kinevezeti prelátusnak vagy protonotáriusnak. Nekünk ezidőszert két prelátusunk van, a nagyprépost *ür* és Both Ferenc prelátus *ür*. Mivel a nagyprépost *ür*nk úgy a nagypréposti rangja, mint az egeresi apátság címén joga van a pontifikális jelvényekhez: az ezekről való tejtetetés inkább érdekelheti a mi szászhegyi pátriárkánkat, mert ha ő hivatkozással arra, hogy az egyházmegyei Statutumok 12. §-a szerint, a mitra stb. viseléséhez apátta való felavatás (benedictio abbatis) egyáltalában nem szükséges; mint kinevezett pápai prelátus kéri a főpásztori beleegyezést a pontifikális jelvényekhez, azt büszkék, annál inkább megkaphatná, mivel azon a nagy vidéken régebben mindig szokott lenni egy intulási dignitárius, aki előforduló szükség esetében pontifikális miséket stb. végzett, míg most a Vásárhely, Udvarhely és Brassó közé eső nagy darab földön senki sincs oly jó módban. Mindenesetre több hasznát vehetné ennek a prelátusi kiváltságnak, mint p. o. a Cappának, amelyhez Gyergyó országában hermelint úgy se lehetne kapni. Ha pedig áll az, amit írtam, hogy az esztergomi káptalan, midőn a prelátusi és protonotáriusi kiváltságot testületileg kapta meg, ezt azzal a záradékkal kapta volna, hogy infu a *ur* jár vele, ennek oka nem lehet más, mint az, hogy az érsek a kapott kiváltságot így módosította, vagy már így kérte, ő bizonyára jól tudta, miért. Hogy pedig egész káptalanok is megkaphatják a pontifikális kiváltságot arra elég példa a pécsi káptalané Janus Paunonius idejében.

A főpapi ruhák közt előbb már felsorolt mantillellát Magyarországon a király által kinevezett címzetes püspökök is használják, különösen pedig az, aki a király előtt az apostoli keresztet viszi; mivel pedig ezeknek a püspököknek a címei annyira sinesnek elismerve, hogy a tímint és a nándorfehérvárit kivéve, a többi címre soha egyetlen egyet sem prekonizál a pápa és így föl sem szentelhetők: világos, hogy ők ezt a mantillellát csak szokásjog és valami titulus coloratus alapján használják és hogy ez a ruha nem a püspöki rend (ordo) és jelleg kifejezésére szolgál, aminek sokan tévesen tekintik. Habitus praelatus az, és semmi más. A jogforrás továbbá „*pro aequitationibus Pontificalibus*“ előírja a mantillellé használatát. Nálunk ez tárgyaltan, sőt, a Porta Pia-n ütött rés után, sajnos előre láthatatlan időre. Rómában is az, így hát erről csak annyit írunk, hogy azt nálunk az itt szokásos pallium vagy papi díszpalást helyettesíti, amely szintén teljesen violaszínű. Megjegyzendő még az, hogy a felszentelt püspökök kivételével, az összes, bármelyrendű prelátusok és a violaszínű ruha viselésére jogosult bármely rangú egyházi férfiak ruháinak összes szegélyi, süjtáisi, rojtjai, béllése, öve és önek rojtjai szintén és föltétlenül violaszínűek

és soha sem lehetnek vörös színtek, azért mert a vörös öv, vörös süjtás, vörös gombok, béllés stb. akár fekete, akár violaszínű taláron, palliumon, mozzettán vörös keztül és harisnya stb. kizárólag és föltétlenül a felszentelt püspökök személyes joga. Nálunk az egyházmegyei Statutum (Sect. IV. §. 15.) a Dignitáriusok részére is violaszínű övet ír elő és a püspöki kinevezési okiratok és kifejezetten violaszínű övet írnak elő, nyilván azért, mert a vörös színű öv a püspök joga. Vörös övvel önhatalmilag élni, a fenálló jog ellenére nem más, mint visszaélés. Hogy néhol ez a püspöki szín megnyire átmént a köztudathoz, arra legyen elég fölemlíteni, hogy a német selyemfestők a violavörös színek egy fajtát ezzel a műszóval jelölik: *Bischofsvioth*. A görög katolikusoknál igenis, hivatalos szin a dignitáriusok vörös öve. Így esett meg, hogy egy magyarban görög kath. püspök egy ismerős németországi papot, aki ő neki sok jó szolgálatot tett, ki akarván titüntetni, bevett szokás szerint írt a német pap illetékes püspökének és megkérte, engedje meg, hogy nevezett papját kinevezhesse szentszéki tanácsosná, amely kitüntetéssel az ő megjegyében a vörös öv kiváltsága is velejár. A német püspök kollegiálisan felelt, szívesen megengedi, hogy *Consistorialrath*-nak kinevezze azt a jó német papot, de azt már sehogysen engedheti meg, hogy vörös övet viselhesen, mert az csak a püspöknek magának dukál.

A prelátusok ruházatát kiegészíti a kalap, melyről a jogforrás azt mondja: *ius habent insuper utendi pileo Pontificali ac semi Pontificali, cordulis floccisive ac casarello rosaceis*. A kalap tehát fekete rózsaszínű kalaprojtokkal, amit úgy kell érteni, hogy a szokásos arany rojt és bojt rózsaszínű vagy piros selyemmel van átszőve. A nagy kalap olyan mint a bíborosoké (galerus) csak hogy fekete; a semi pontificalis, a kisebb, olyan mint amilyen a római klérus általában használ, de amely itt nálunk nem szokásos viselet. A pileus pontificalis-téle jogosítványnak praktikus értéke inkább *cimerlant* természetű, ami azt jelenti, hogy joguk van a prelátusoknak is főpapi címet használni, de amig a püspöki címeren a *galerus* és ennek csokrai zöld színtek, a prelátusok címerén ugyanez rózsaszínű, míg a bíborosok címerén bíborveres.

Mellőve azt, hogy pápai felvonulások stb. alkalmával, mily sorrend szerint következnek, csak azt írjuk ide, ami közelebről érdekel bennünket, hogy úgy Rómában, mint azon kívül, a székes és társaskáptalani egyházakban rangsor szerint, a püspököket kivéve, bármely káptalani méltóságbeli megelőzőnek (*In Urbe et extra, tum in collegiatis, tum in cathedralibus ac patriarcalibus praecedunt omnes Canonicos ac dignitates praeler Episcopos*.)

Igen nevezetes kiváltságuk a prelátusoknak, hogy házi kápolnát rendezhetnek be maguknak a saját lakásukban, és akár személyesen, akár más pap által szent misét mutathatnak be abban, házuképe pedig ezen házi kápolnában ballagván szent misét, eleget tesz az anyaszentegyház erre vonatkozó parancsának. Ezen házi kápolna berendezéséhez mégis kérniük kell a megyés püspök jóváhagyását (approbatio) kinek joga van abban kánoni látogatást végezni. Meg volt régen, mint a hogy a püspököknek ma is megvan, az u. n. hordozható oltár (altaris portatilis) kiváltsága is, a mi abban áll, hogy bárhol, bármely tisztességes szálláson v. szobában, oltárkö föltt misézhettek. Ezt a kiváltságot azonban b. e. IX. Pius pápa kifejezetten megszüntette ugyan, de ép oly kifejezetten megerősítette a házi szentélyre vonatkozó előjogot, valamint azt is, hogy ugyan-ezt a házi szentélyekben, szokásos feltételek

mellett, megnyerhetik mindama bucsukat, melyek Róma u. n. *stationalis* egyházaiknak személynél látogatásához vannak kötve. (Lásd a miscellanea adatait az egyes vasár, ünnepi és ferialis *statio*okra vonatkozólag).

Végül az a lényeges tartalma is meg van még a prelátusi méltóságnak, hogy nem szűnik meg az adományozó pápa halálával, hanem a kitüntetett egyházi férfiak birtokában éltek végig még akkor is megmarad, ha bármely más magasabb egyházi méltóságba jutnának is. Ezért írja elő nekik az utasítás: *lugubria induant vestimenta in morte Pontificis, violacea in assumptione successoris*. Cf. Vehrung: Archiv für Kath. Kirchenrecht XX. 178 és köv.)

H I R E K.

— **Kápolna megáldás.** Lélekemelő ünnepe színhely volt f. é. ápr. 30-án Zám hunyadmegyei község. E napon áldotta meg a püspök ur önméltóságának megbízásából a kath. kápolnába berendezett termet *Fancsó Ernő* főesperes, piáki plebános, *Magáth Lajos* dobrai és *Medgyesi János*, m. ilyei plebánosok segédletével. Örömmel jelentjük e tény, mert a kápolna nemcsak a katolicusság, hanem a magyarság erőbővülését is jelenti az annyira eloláposított Hunyadmegyében. Zám község nyáron a tutajok bürjeje. Élénk élet pezsdül meg benne s ez a magyarságnak egy kis kikötő pontjává tette lakói egy részében. A magyar lakosság, intelligens és iparos egyaránt várva-várta e napot vallásünnepség nélkül. Medgyesi János plebános kezdeményezésére a kicsiny, de lelkes nyár, hozzátartott a gyűjtés munkájához a maga körében, meggyerte a főpásztor engedélyt és atyai támogatását s ma szerényen bár, de az Isten háza. Ha Paál László — a korán elhunyt Munkácsynak után egyik legtehetségesebb festőművésztünk megértheti születéselye ez örömnapi, mindenestire az Oltárképet maga festi. — A főesperes a megáldás szertartása után a nála megszokott közvelettséggel szólt a termet megtöltő közönséghez az Isten házaról, főnségéről, de különösen a szent mise áldásairól, míg végre a „Magyarok Nagyszönyegéről” szólt — kinek címére van felajánva — oly szívhez szóló példákban, hogy szem szárazon nem maradt. Az ünnepélyes szent mise után következett közgyűlésben a gondokat választották meg, majd 12 órakor közeledt volt, mely alatt a főesperes a pápát és királyt, aztán a kegyes főpásztort köszöntötte, a helyi plebános a főesperes és az áldozatra kész lakosokat éltette. Lehetetlen ki nem emelnünk mácsai és kisorosi dr. *Csernovits Mihály* zám nagybirtokos és családját — ki habár gör. kel. szerb vallású — több száz koronát adott és gyűjtött. Minél több ilyen eseményt Erdély román lakta nyugati vármegyében. m.

— **Szent-Imre Egyetel Kolozsvár.** A bérces kis bazánk fővárosában, Kolozsvárt tanuló egyetemi ifjúság katolikus egyesületet alkotott a vallásos öntudat és erkölcsös élet ápolása, fejlesztése céljából. A mai közönyös, hitellen korban, mikor az Egyházat mindinkább ki akarják szorítani a műveltek köréből, lélekemelő jelenség az, ha élteles, tanult ifjak veszik kezükbe a katolicizmus zászlaját. — Az egyetel már túl van a kezdet első nehézségein, a mennyiben alapszabályait a belügyminiszter úr bemutatott záradékkal ellátta. S így most a vezetőség az alakuló gyűlés előkészítésén fáradozik. Tiszteletbeli elnöknékné sikerült megnyerni Pál István apátkanonok urat, az ord. kath. Státus előadóját, a ki a legodaadóbb jóakarattal tanúsítja az Egyesületet iránt; a dísz alakulógyűlésen ünnepi beszéd mondására Farkas Lajos dr. a kolozsvári egyetel nagybíró, tudós professzora kéretett fel,

ki szintén a leguagyobb készséggel megígérte, hogy az ügyet minden tekintetben pártolni fogja. A budapesti Szent-Imre Egyetel, elnökének, Majláth György grófnak vezetése alatt 10 taggal képviselteti magát. Az előlekekből következő, a diszalakuló gyűlés fényesen fog sikerülni. Az egyesület vezetősége mindent megtesz arra nézve, hogy ez a nap egész Erdélynek nagy katolikus ünnepe legyen. Bízunk benne, hogy a kolozsvári Szent-Imre Egyetel, mely ily kedvező auspiciumok között lép a nagyvilág elé, megfogja közelíteni célját, melyet maga elébe tűzött: az egész erdélyi társadalomnak keresztény és erkölcsös szellemben való regenerálását!

— **Tagfelvételi ünnepély.** Mint a múlt számunkban jeleztük, a gyulafehérvári kath. Legényegyetel tagfelvételi ünnepélyt tartott folyó hó 3-án vasárnap a főgymnázium tornacsarnokában. Az ünnepélyt Zomoró Dániel kanonok-plebános, egyeteli előök remek beszéddel nyitotta meg, változta a kath. legényegyetel főnséges hivatását a kath. társadalomban, mely után az egyetel tagjai ünnepélyes fogadást tettek, hogy becsületos munkásság és erkölcsös étellel az egyetel céljait minden tekintetben előmozdítsák törekednek. Az elnök kezét fogott sorra mindegyikkel és „Isten áldja a tisztelt ipart” kölcsönös üdvözléssel öket az egyetel tagjainak nyilvánította. Elnök az egyetel nevében üdvözölte az ünnepély megjelent *Imets F. Jákó* apát-kanonokot, ki hajdan a mostoha viszonyok következtében felosztott gyulafehérvári munkás legények egyetelének volt az igazgatója — mit az apát kanonok ur forrón köszönt meg és Isten áldását kívánta az egyetel munkálkodására. Tevékeny működésért *Ertl Vendel* titkár az egyetel tagjai nevében mondott hálás köszönetet az elnökségnek. A nap örömeire délután családias kirándulás volt az Ujvilágba, melyen az egyetel hozzátartozói nagyszámban vettek részt. A kiránduláson megjelent a helybeli tanári kar több tagja és az értelmiség, — az örömné s a lelkesülésnek és a kölcsönös ovációnak, melyben az egyetel vezetősége a tagokat és a tagok a vezetőséget részesítették csak a késő esti órák vetettek véget.

— **Megterés.** Kath. válasunk iránti ragaszkodásnak és szeretetnek nagyon szép jelei mutatkoznak Tekében: Egy rövid évtized leforgása alatt 158 református és lutheránus vallást követő jött át egyedüli üdvözítő Anyaszentegyházunk kebelébe. És pedig: 1902-ik évben húszan s a többi években hasonló arányban tértek át, részünt a keresztény felvételével, részint mint felöltöttek ünnepélyes hitvallást tettek *Szenthő István* plebános előtt. Mint örvendetes hírt jelezhetjük, hogy legközelebb egy egész család, és ez év folyamán többen akarják magukat Anyaszentegyházunk kebelébe felvételni. Ez a szép eredmény mindenestre nagy érdeme a népért élő és üdvösségéért buzgottan működő lelki pásztorának.

— **Rómából** máj. 3-iki kelettel írják: Az angol király kísérete, aki a Felsőgát a Szent-Atyánál időzött, sietve kibaszálta a rövid tétlő órákat s elment a Vatikán képcsarnokába Rafael Madonnáját s Domenicochino San Girolanóját megcsodálni. A német császár ma délután vonult az olasz kir. csapatok négyes sorfala közt a Vatikánba. A szentatya azt óhajította tegnap, hogy a Rómában időző német püspököket a császári látogatás után bemutatásuk uralkodójuknak. A háromnegyed órai bentidőzés végzetével a császár mind az öt egyházfőt, a fraiburgi érseket, a mainzi, fuldai, limburgi, rottenburgi püspököket barátságos megszólítással tüntette ki, örömnékné adott kifejezést, hogy a Szentatya olyan szellemi frissességben találta (sajátságos hogy az emberek avval a gondolattal mennek a Vatikánba, hogy a rokkantak menedékházába térnek be) s kívánja, hogy Ő szentsége a világ javára még számos évig éljen.

— **A Csiksomlyói gymnázium sorsa.** Ismeretes az a mozgalom, mely a cs. somlyai gymnáziumnak Csikszeredába való áthelyezését célozza. A vármegye törvényhatósága e célra százezer koronát ajánlott fel, Csikszeredába városa pedig az intézet helyére szükséges telket biztosította. Az intézet létesítése 78000 koronába kerülne, melynek fedezésére rendelkezésre áll százötven ezer korona, a hiányzó összeget államsegéllyel és a státus hozzájárulásával kellene pótolni. A státus azonban csak 95000 koronát hajlandó magára vállalni s így az államtól 53500 korona volna kéréndő, a mi azonban alig teljesíthető. Ennélfogva az Igazgató Tanács, hogy az eredeti terv költségeit kevesebbet, olyképpen óhajította azt módosítani, hogy az internatusnak az új épületben való létesítését mellőzzék s e célra tartsák fenn a most is használt csiksomlyai épületet, mely az Ig. Tanács szerint az emelendő új gymnáziumtól alig tíz percnyi távolságra van. Ilyen formán az építés költségéből legalább 20000 korona le volna kitéhető s az így még hiányzó összeg az államtól is remélhető volna. A *Csiki Lapok* szerint azonban a két intézet közötti távolság nem 10 percnyi, hanem 30 percnyi, mely út naponta négyszer teendő meg, a mi napoként 2 órát venne igénybe és akkor mi maradna a tanulásra s egészségi szempontból sem ajánlatos, hogy különösen télviz idején 150—200 szegényebb sorsú tanuló kitévessék a meghűlés veszelmének és az abból származó betegségeknek. Mindebből a *Csiki Lapok* azt következteti, hogy az új kombináció sem nem komoly, sem nem észszerű s azt hiszi, hogy a vármegye sem fog hozzájárulni, mert a mostani állapot kedvezőbb, mint az új lehetne. — Lessz-e tehát Csikszeredában gymnázium?

— **Nagy tűz** volt máj. 4-én este 11 órakor *Gyergyó-Ditrőben*. Leégett egy falusi gazda istállója. Az istállóba benne égett 1 ló, 2 ökör, 2 tehén s 2 borjú. Hét darab háziállat egy falusi székely gazdának egész kis vagyon s pusztulása nehezen pótolható hiányt hagy maga után A kár kb. 3 ezer korona. Biztosítva semmi sem volt.

— **Harc** székelyek és oláhok közt. Máj. 3-án — vasárnap — este Ditrő-Hódoson öt-hat székely összekapott mintegy 40—50 főből álló oláh csapattal. — A veredékes komoly alakot kezdett ölteni, miért is este 10 órakor befutottak a székelyek Ditrőba csendőrségért, de mire a csendőrség a helyszínre érkezett elcsendesedett minden. Három-három komoly sebesült van mindkét részről tíz napig gyógyuló sérüléssel. Letartóztatás nem történt. Az ügy a bíróság elé kerül. Az eset oka a székely emberek halálra betegsége: az alkohol.

— **A kereskedők vasárnapi munkaszünete.** A „Gyulafehérvári Kereskedelmi Egyetel” választmánya legutolsó ülésén foglalkozott ezen kérdéssel. Országos zerte mozgalom indult meg nemcsak a kereskedelmi alkalmazottak, de a főnökök részéről is, hogy kivívják ezen egy napi szünetet, hogy egész heti fáradságos munkájok után ne csak kipihenhesék magukat, hanem hogy templomba is mehessenek és néhány zavartalan órát családjuknak is szenteljenek. Mint említettük, nemcsak az alkalmazottak, de a főnökök túlnyomó száma is pártolja a vasárnapi munkaszünetet és hogy ezt az ideig törvényes erővel behozni nem lehetett, annak csak a kereskedők egy nagyon kis töredéke az oka, kik ezen egy napi szünetben anyagi érdekeik veszélyeztetését látják és fut-fát megmozdítanak, csak hogy ezen terv dugába dőljön. Helybeli kereskedőink több mint háromnegyed része kívánja a teljes munkaszünetet, mindazáltal vannak főnökök, kik helytelenül úgy gondolkoznak, hogy városunkban

lehetetlen a teljes vasárnapi munkaszünet. Pedig ha lehetséges ez az ipar és földművelés terén, kell hogy keresztül vihető legyen a kereskedelemben is. Vagy talán a kereskedő és kereskedelmi alkalmazott mostoha gyermeke a Teremtőnek? Míg a költvész, ács, asztalos, lakatos, szabó stb. iparos, mezeti munka reggel 6 órától esti 6 óráig dolgozik, addig a kereskedő kora reggeltől késő estig, hidegben és melegben egyaránt oda van láncolva pudlájához, és míg az iparos szombat este sutba dobhatja szerszámát, vasárnap tisztán megmosakodva, felöltözve, mehet Isten házába, s nyugodtan tölthet néhány órát szerettei körében, addig a kereskedő még vasárnap délelőtt is, sőt fokozottabb mértékben buzza az igát. Azt hangoztatják néhányan, hogy nálunk nem lehet vasárnap délelőtt bezárni az üzleteket, mert a vevő közönség, különösen a vidéki, azokra van szükségletét vasárnap fedezni. Nincsen oly szokás, legyen az jó vagy rossz, melyről lezokni nem lehet, csak kis jókarat kell hozzá. Ha vevőnk tudni fogják, hogy vasárnap Gyulafehérvár összes üzletei zárva vannak, beosztják idejüket úgy, hogy szükségleteiket hétköznap fedezik. Ha tehát kereskedőink kölcsönös egyezmény alapján, mert keresztieriteni nem lehet, üzleteiket vasárnap egész nap kivétel nélkül zárva tartják, elősegítik ez által a szombati betéviszást is, mely bizony jelenleg semmivel sem nagyobb, mint bármelyik hétköznap piaci vásár, mert akkor a vidéki vevők szombaton tömegesebben jönnek és így szombaton megcsinálhatják a vasárnapi forgalmat is. Ez nem magában álló vélemény, hanem így gondolkozik kereskedőink nagy része, kik készséggel hozzájárulnak ezen terv kivételéhez, de tartóztatja őket ettől azon néhány kereskedő, kik a vasárnapi munkaszünetet határozottan ellenzik. Ezen néhány kereskedőhöz fordulunk tehát és kérjük őket a humanizmus nevében, járuljanak ők is hozzá a vasárnapi munkaszünethez és a kereskedelmi egyesület által legközelebb kibocsátandó egyezményt aláírni ne vonakodjanak, mert ha Kolozsvárra, Brassóra s más kisebb nagyobb városra a teljes vasárnapi munkaszünet nem hozott kárt, akkor Gyulafehérvár sem fog szenvedni. Ha pedig ezen kérelem eredmény nélkül maradna, akkor addig is, míg a jelenlegi mozzalom következtében a kereskedők teljes vasárnapi munkaszünetet törvényileg elrendeltetik a nagyközönség partizogásához folyamodik a keresk. egyesület s reméli hogy kérelme elől nem fognak ridegen elzárkózni.

— Felvétel a nagy-szebeni tanítóképzőintézetbe. A következő 1903-1904. tanévre az I. osztályba felvételért folyamodhatnak 14. életévüket betöltött olyan leányok, kik a felső leánynevelőiskola, a polgári vagy felsőbb leányiskola vagy a leánygymnázium négy első osztályát sikeresen végezték. — *Felvételi vizsgálat nélkül*, de pályázati kérvények alapján történik a felvétel. A felvételi kérvényhez a következő okmányok csatolandók: 1. Keresztlevél; 2. iskolai bizonyítvány a megelőző isk. évről s az idej. időszaki értesítő; 3. orvosi bizonyítvány a folyamodonak a tanítói pályára alkalmas voltáról. — A kérvényben kitéendő, hogy *bennlakó* vagy *bejáró* akar-e lenni a növendék. Bennlakási havi díj 18 frt. (36 Kor.). A kérvényeket az intézeti igazgatósághoz *junius hó 15. éig* kell benyújtani. A felvétel június hó első napjaiban lesz elintéztve, miről az érdekeltek azonnal értesítést nyernek. A III. osztályba felvehető, akik kisdudorvódi oklevelet *szereztek*, vagy a felsőbb leányiskola esetleg a leánygymnázium hat osztályát végezték. Az ilyen tanulók az I. és II. évfolyam különböző tárgyaiból vizsgálatot tesznek. A benlakásról *prospektust* szívesen küld az igazgató **Dr. Bilinsky Lajos** képző int. igazgató.

— **Koronád** fűrdő egyike hazánk legcsinosabb és legszebb helyén fekvő fűrdőinek. A fűrdő 534 méter magasságban a tenger színe felett a Székelyföldön, Udvarhelymegyében fekszik a regényes korondi völgyben, minden oldalról erdőkoszorúba begyektől övezve, nagy kiterjedésű, lombos és fenyűfákban bővelkedő gyönyörű virágos parkban. E szerencsés fekvésénél fogva Koronád sóval telített, ózban dús levegője teljesen por- és szélmentes, miért is, mint klimatikus üdülőhely az első közt áll. A fűrdő tulajdonosa *Gáspár Gyula* (M.-Vásárhelyt) mindent elkövet, hogy a gyönyörű hely teljesen megfeleljen a kor kívánalmainak. A közlekedés a lehető legkényelmesebb. Egyébiránt érdeklődő olvasóinkat utaljuk mai számunk hirdető rovatára.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tanítói gyűlés. A kézdiorbai róm. kath. tanítóegyesület a múlt év november 10-én tartotta 25 éves fennállásának ünnepélyét, s azóta f. év április 29-én volt az első közgyűlése, melyet a torjai r. k. elemi népiskolában tartott meg.

Az egyesület rendes és szokatlan nagy számú pártolótagjai a helyszínen megjelenve 8³/₄-ed órákor sorakozva, élükön elnökükkel templomba vonultak, hogy munkálkodásukra Isten segítő kegyelmét lecsúdják. A csendes misét *Balázs Ferenc* kertleialeperes, helybeli plebánus végezte. Misa alatt a szívek érzelmeinek az Isten trónjához való fölemelkedését az egyesület tagjainak éneke nagyban segítette. Misa végével választmányi gyűlés volt. A választmány a múlt évi számadás megvizsgálása, a f. évi költségvetés elkészítése, a könyvtárnok jelentésének meghallgatása és a kantai főgimnáziumhoz letendő jutalmi alapra begyűlt összegről beterjesztett számadás átvizsgálása után befejezte gyűlését. Ekkor a testület tagjai két terembe oszoltak szét, meghallgatták *Súlyom József* és *Súlyom Mihály* helybeli tanítók tanítását. A gyakorlati tanítások a határozat értelmében ³/₄-ed órát tartottak, mely idő letelte után mindannyian a gyűlésterembe vonultak, hol az egyesület elnöke tartalmas beszéddel nyitotta meg a gyűlést.

Midőn az egyesület 25 év betöltése után újult reményekkel és munkakedvvel folytatja munkálkodását, mindennek előtt szívből üdvözli a tanítók állandó jóakaróját, munkatársát és barátját *Balázs Ferenc* alesperes plebánost. Majd lendületes szavakkal emeli ki, hogy a tanítósnak legelső sorban Isten segítő kegyelmére van szüksége, mert vallás nélkül nincs igazi nevelés. Az igazi tanítónak folyton szüksége van a *szakadatlan önképzésre*. Az önképzés elhanyagolása egyenlő az elmaradással. Meg kell figyelni továbbá a helyes nevelési irányelveket s ezeket a tanítói gyűléseken alaposan meg kell vitatni. Általában dolgozni kell nemcsak az iskolában, hanem az egyesületi életben is. Ama tanító munkáján, ki nem hivatásból, hanem csak nap-számra dolgozik, nem látszik meg az isteni mester pedagógiája és nincs is áldás utána. Szeretből és szeretettel kell nevelni azokat, kik reánk bizzanak. — A tanítást pedig a püspöki kártól kiadott tanterv vezetése mellett *egységessé* kell tenni. Általában a legjobb módszerben kell megállapodni s a legalkalmasabb tankönyveket kell használnunk. — Napirenden kell tartani a tanítók kedvezőbb anyagi ellátásának kérdését mindaddig, míg a kath. tanítók mai nyomorúságos helyzetén az illető tényezők segítenek, mert az anyagi gondokkal küzdő tanítóknak figyelmét minden jóakarató törekvése mellett elvonják az életfentartásért folytatott küzdelmek.

Végül számot kell vetni a társadalom észszerű és jogos követelényeivel is. Majd így folytatja az elnök:

„Igen sok az, amit az elemi iskolától követel a társadalom. Sőt a középiskolák is az elemi iskolától többet követelnek. Manapság a középiskolákba járó ifjúság tanulási hianyatlanságának okául első sorban a „hiányos elemi képzést” említik föl. Igen súlyos vád ez reánk elemi iskolai tanítókra nézve, mely ha általánoságban minden elemi iskolára volna érvényes és ha ilyen értelemben lett volna hangoztatva a Kézdivásárhelyen tartott tanári kongresszuson, minden hitvátszerető és kötelességteljesítő tanítónak arcába kergeti a vért.

Nem célok rövid megnyitó beszédemben e váddal hosszabban foglalkozni, csak annyit jegyzek meg, hogy a középiskolákban működő tanári urak még mindig, tekintélyes számának nem csak „a gyermek érzületéhez kell leereszkedni”, hanem elől az idő arra, hogy az elemi iskolai tanítókhöz is leereszkedjenek.

Elkellett volna fogadnia a kongresszusnak *Dr. Péter J.* gyulafehérvári tanár úr azon indítványát, mely az ord. róm. kath. tanítóegyesületek szövetségének gyűléseit a tanári kongresszusokkal egy helyen és egy időben tartani célozta. Ezek hatalmas eszközü és módok lettek volna egymás megismerésére és ama választat ledöntésére, mely a tanárt a tanítótól elválasztotta. Ezek az érintkezések kiegyenlítették volna a középiskola első osztálya és az elemi iskola 5—6 osztálya között talán létező úrt, megszüntették volna a felemített előmenetelt gátló képzelte okot is. — Elismerem, hogy az elemi iskolából a középiskolába meonek gyenge tanulók is, de a mely elemi iskola jeles képzettségű tanuló ad a középiskolának, ugyanazon iskolából a tanító jóakarató figyelemzetése dacára is a sztlők erőszakolhatnak tovább tanulásra olyan gyermekeket a középiskolába, ki az elemi iskolában is gyengének bizonyult. Epon ezért nem lehet általánoságban kimondani, hogy hiányos az elemi képzés és hogy ez az oka a középiskolába járó tanuló ifjúság hanyatlásának. Ha az elemi iskolában szükséges az alaposan képzett tanító, a vonzó magyarázat, a tanítványok személyének és lelki tehetségének ismerése, úgy elengedhetetlen keltetés ez a középiskolában is. De bármiképpen álljon is ezen ügy, nekünk néptanítóknak oda kell törekednünk, hogy jövőben a vádnak még árnyéka se érintessen minket.*)

Ezen kitérés után nem folytatom beszédemet tovább, hisz napok kellenének ahhoz, hogy a neveléskutatásügy terén szükséges módokat és eszközöket mind elősoroljam. E helyett ajánlom, vegyünk kezünkbe a szent keresztet, mely jelvényt az egyik egyetem faláról számuzték — és ennek útmutatása mellett hassunk, alkossunk s az egyház és hazá egész újból ragyogni fog a boldogság napja. Most pedig szíven ösztönözésével üdvözölve mindnyájukat, a mai közgyűlést az édes Jézus szent nevében megnyitom.”

Gyűlés a megnyitó beszéd elhangzása után elütközött megjelenezte, s beszédét jegyzőkönyvre venni határozta.

*) Minthogy az elnök a kézdivásárhelyi kongresszus tárgyalásait is érinti, van egy-két megjegyzésünk: 1) A középiskola és elemi iskola között igen is keresni kell a kapcsolatot, hogy az előbbi megfelelő anyagot kapjon, de ez a kapcsolat sokkal egyszerűbb, mint a milyennek némelyek vélik. A középiskola ugyanis úrvend, ha a feljövő tanulókat jól olvasnak, írnak és részben számolnak, de éppen az az általános baj, hogy mikor a gyereket latinra kell fogni, akkor még magyarul sem tud olvasni, ennek csakugyan nem a sztlők az oka. 2) A tanító és tanárok nagyon egyszerű okból nem tarthatják *egyszerre egy helyen* gyűléseiket, mindkét testületnek u. i. nagyon is sok megbeszélni valója van rendszeren s ha már most egy egytűt, de vegyes programmal kezdenének a munkához, vajjon mikor, hány nap alatt érnének végett a tárgyalások? Szóval mindennek a kézen fekvő okát kell keresni, nem pedig a képzeltét. Szerk.

Az elnöki megnyitó után Balázs Ferenc aleperes-plebános tartotta meg székfoglaló beszédét, mit gyűlés feszült figyelemmel hallgatva végig, a szeretett eseperest többszörösen megéljenezte.

Az elnöki előterjesztések rendén első sorban az erd. r. k. tanítóegyesületek szövetségének 9—1903. számú felhívása tárgyaltatott. Gyűlés kimondotta, hogy nagyon ohajtja a szövetség első gyűlésének ez évi megtartását. Képviselőként Solyom Mihály torjai és Horváth Sándor sárfalvi tanítókat választotta meg.

A gyűlés helyéül a tartandó szentgyakorlatok helyét jelölték meg. Ezután a tartott gyakorlati tanításokat sikerülteknek mondta ki a gyűlés.

Erre Győrbíró Ignác kszentléleki tanító az erd. r. k. tanítók fizetésrendezéséről tartott felolvasást.

Nevezett tanító felolvasásában híven esetelel a kath. tanítók mostoha anyagi helyzetét, s azoknak az állami tanítókkal szemben való mellőzését. Helyesen jegyzi meg, hogy a kath. kántortanítóknak, kik terményekben kapják „epe“ fizetésüket, sem fizetésük, sem tisztességos lakásuk és lakbérük és a mi fő, sem méltányos nyugdíjigényük nincs. — Gyűlés ezen ügyet behatóan tárgyalva, a képviselőházhoz küldendő memorandum készítésére egy négytagú bizottságot küld ki.

Végül közgyűlés az úrsi rendes gyűlés helyéül Kézdí-Szentléleket tűzi ki és a tárgysorozat összeállításával az elnökséget bízta meg.

A gyűlés 1/23 óra körül ért véget. A szellemi munkából kivéve a részt, közös ebédre a helybeli kántortanítóhoz vonultak.

A harmadik fogásnál Balázs F. esperes az az egyesület védőjére, a tanítók szerető atyjára és jötevőjére Püspök úr Önméltóságára köszöntötte az első poharat.

Felköszöntötték még az egyesület elnökét, a kerületi fungens esperest, a házgazdát stb. Itt is, mint a közgyűlésen szép egyetértés uralkodott. Vajha azokra is átragadna, kik annak kedességét még nem igen akarják izlelni.

Figyelt.

Tanítóegyesületi gyűlés. Az alsófehérmegyei r. k. tanítóegyesület f. évi máj. 13-án gyűlést tart. A gyűlés tárgysorozata a következő: 1) 8 óra körül szentmise a szentferencendi kolostor templomában. 2) Gyakorlati tanítás a II. osztályban. Tartja Szópos András alvinci t. 3) A magyar nemzeti lelkület fejlesztése. Felolvassa Molnár G. m. úri tanító. 4) A keresztény nevelés. Felolvassa Resch Lőrinc szászsebesi t. 5) A magyarorsz. felekezeti tanítók fizetésének kiegészítése. Előadja Szász K. gyulafehérvári t. 6) A pályaművek bírálata. 7) A gyakorlati

tanítás megbírálása. 8) Indítványok, a tagsági díjak befizetése. 9) Tisztújítás. — A gyűlésre az egyesületi tagokon kívül más érdeklődőket is szívesen lát az egyesület.

CSARNOK.

Stréberség.

A „Közművelődés“ folyó évi 16-ik számában egy cikk jelent meg. Címe: Stréberség. Nagyon ügyes, és bár az életből beszél, én hiányosnak tartom a leírást. Hiányosnak tartom azért, mert szépitette az életben, a valóságban megjelenő strébereket. Valamint a fénykép szebb az igazi arcnál, úgy a leírásban is a stréberék; de hát így kell annak lenni, mert sokan azt mondják: a valóság visszataszító. En pedig azt mondom, hogy ha a stréberséget ostromozza valaki, akkor azt mossa a maga valódi alakjában meg. Hiányos másodszor, mert még sokféle stréberség van, a miről megfeledkezett. Ezt nem írám, ha többet írnék az író, de jövőben csak az újságíró stréberék fájáról akar szólni.

Említsük fel azonban egy kis tulzást a cikkből, mert az talán rendezetre, vagy szelemben megbízásra csuszott bele. „Megfűresdett egy állás. Az elhaltolt sirján még nyirkos a föld és ott a análg, még előbb, a koporsónál, ennél is előbb, a halálos ágynál, meujünk viszább, hajlott koránál, öreg napjainál ott leled a kapaszkodó.“ Igaz, hogy a mindennapi élet erre csakugyan szolgál számos példával, de azért a megfűresdett állások megfolyomása, bármi gyorsan történjen is, nem mindég stréberség. Az olyan ember kérése, kinek csak arca, de nem működése nem tetszik a felsőbbségnek, és így mellőztetik, soha sem stréberség, még ha a hajlott kornál kéri is az új állást. Nem, mert ő mellőzve volt és már többször volt része abban, hogy mikor egy állás megfűresdéséről értesült, akkor azt egy kedvenc gyerek már el is foglalta; nem, mert ő többször kért, és míg látja, hogy sokak csak ohajukat fejezik ki, és minden az szerint megy, addig az ő kérései indokolatlanul „ad acta“ kerültek.

Ne minősítsünk tehát minden gyorsan benyújtott kérelmezést stréberségnek, mert lehet az illető az előbbi körülmények között, vagy fizikai vagy erkölcsi kényszer alatt. Hányan kérnek, és most a cikk hiányát egészítem, az apa, az anya, a rokonság nyomorúságával indokolva, majd segítyt, majd állást és a mikor megnyerték, azt vagy ennek jövedelmét kétértelműen, a legjobb esetben haszontalan dolgok, hiúságok emésztik fel; ki méltóbb lett volna, nyűg és küzd a szegénységben. Nincsen talán új ember, kinek szegény rokona ne volna, kinek valakije segítyre ne szorulna, és ha mindenki elő állna ezért

a felsőbbségnél, a világ felfordúlna, de csak a stréberék hozakodnak ezzel elő. Azonban érdekes, hogy nyerne is. A közmondás pedig igazolást nyer: „szemérmes koldusnak tres tarisznyája.“

Az én írásom is hiányos azonban, mert az esetek leírásával a teret, illetve az állást nem akarom megüvezni. Csak egy pár pohár borra térünk be a vendéglőbe. Ki legelőbbet, legkönnyelműbben kér, mikor távozni akarunk, nagy pózzal gombolozik, még nagyobb pózzal keztyűt lúz, és mikor fizetnie kellene: „Már begomboloztam; barátom, niucsen könnyű helyen pár koronát? Mindnyájunké a zseblukban van, ha van és a kinek szóloit a stréber, az balék és becsapódik, a stréber pedig azt a csekélységet nagy úri tempóval feledi és maliciáját még azzal tetézi, hogy más alkalommal nagyobb egyénékkel lévén, megsem ismer. Csak akkor van szüksége az emberre, mikor nagyobbakkal még nem találkozott. Te csak a várakozás ual-mas perceit tized el tőle.

Ezek pillanatnyi zavarban nagyobb összeget is kölcsönöznek jó barátjuktól. Kaptak is és a hiteltelöz 2—3 hónapot számítgat, kifogy türelméből és kéri az adósságot. Most a stréber áll a kert felől és „zsejori“, pénzes zsák“ stb. elnevezésekkel ha illetett, ha küldötteket kétszer-háromszor öt vagy hat hó után nem engedték be hozzá (hiszen nem volt houn) s ha pénzedet megkapadt, úgy elvesztetted örökre barátodat, örendj. Ez volt a valódi stréber.

Még csak egyet. Egy jó állás megfűresdett, kik hallgatnak? A stréberék. Tudni se akarnak arról, ők nem méltók arra stb. féle szolamokat hangoztatnak nyiltan. Őket senki nem is emlegeti, róluk senki semmit nem tud. A választásnál mi a csoda! ő kerül ki győzelmesen. A ki-nevezésért már mindenre képes. A cél már szentelíti az eszközt. Lótás-futás, most már előbbi állása tarthatatlan, most fenyegetőzik most ígér, most méltó, most, a ki északakón át futkosott szavazatokért, ki itatott, etetett, előbb alattomosan, most védőszenje pártfogásának tudja be ezt a váratlan, véletlen nem remélt szerencsét. Ez a valódi stréberség. De nem egész. Tetőzete ennek is van, mint az előbbinek. Most már miért ne lehetett volna ő úgy e jó állás betöltője, mint más, ki érdemesebb nálánál. Régi állásán folytatott munkáit dicseéri, de jól nézzünk körüli, előbbi állásáról a piszok, a szenny foly utódja évekig tisztogat utána! és a jobb hely kényelme, fénye és módja, s tekintélye kezébe csak a régi szenny betakarását szolgálja. Pénye van, tehát mindene van. Ez a valódi stréber, a társadalom penésze, ugyebár?

Pesszimista.

KOROND

a székelyföld legolcsóbb, sóval telített pormentes enyhelevegőjű gyógyhelye.
Ióviz — kefir és tejcura. Sós-vasas fürdők, görvély kórosok és női bajok elleni szénsavas-vasas fürdők vérszegények és lábbadozók részére; lignosulfit belégzési gyógymód tüdőbántalmak minden neménél.

Fürdőidény tartama június 15-től szeptember 1-ig.

Szobaárak 1 koronától 2 kor. 40 fillérig. — Ismertetőt küld

Gáspár Gyula tulajdonos (Marosvásárhelyről.)

Korondi szénsavas-vasas borviz, ajánlva görvélykór, vérszegénység, gyenge emésztés, hólyaghurutoknál 1 literes üveggel 50 rekesze ládában 12 fillér. — Megrendelhető a fenti címen.

EELHIVJUK a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben **birtokok eladását vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását** czélszerűen lehet eszközölni, — továbbá **gyógyfürdők: nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére, és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.**

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni **eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat, fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási, gazdasági és más eszközöket stb. stb.**

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló		
hirdetés egyszeri közlési díja		K. 20.—
Egy fél	oldal	„ 12.—
Egy negyed	„	„ 8.—
Egy nyolczad	»	„ 6.—
Egy tizenhatod	»	„ 4.—
Egy harminczketted	»	„ 2.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetes megrendelése esetén 10%^o árengedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik, és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a püspöki Lyceumi könyvnyomtatóba intézendők.

Tisztelettel

a kiadóhivatal.